

עיתון קיצון

כותבות וכותבי "מנשר לאמנות"

קורס עיתונאות 2024

בהנחיית ליסה פרץ

קיצוץ

קיצוץ איור מורן פונטה	01
אזהרות טריגר טור דעה סופיה הרננדז	03
תחפושת שירה לירון רודיק	04
על חשיבות הסבל מסה יעל בן שלום	05
פופ-אפ סיפור קצר דני ז'וקוב	06
מיומנו של גולה טור אישי ירדן ורד	07
המשוררת סיון הר-שפי ראיון הגר צמחוני	08
הסרט "לכשכש בכלב" ביקורת לירון רודיק	11
מלאך נופל שירה דני ז'וקוב	12
כאב בטן סיפור קצר מאיה אנגל קיפניס	13
מברשת רוח שירה ירדן ורד	14
דמדומים סיפור קצר סופיה הרננדז	15
הסרט "סאלו" ביקורת דני ז'וקוב	17
אל הפות מסה אילה שרעבי זמור	18
תפקידי העיתון	20

אזהרת טריגר?

אנחנו חיים בעידן בו מספקים לנו אזהרות טריגר שתפקידן לשמור עלינו מפני תכנים קשים ולספק לנו תחושה בטוחה. אבל יתכן שהן מונעות מאיתנו חוסן נפשי?

לעצור לפני דלת אדומה ובכל זאת לפתוח אותה, להציץ במה שלא טובל. צילום: סופיה הרננדז

— סופיה הרננדז —

מחקר שפורסם בשנת 2018 באוניברסיטת הווארד, בדק 270 אנשים שהתבקשו לקרוא תכנים ספרותיים קשים. הם חולקו לשתי קבוצות. לקבוצה אחת ניתנה אזהרת טריגר ולשנייה לא. בקרב הנבדקים להם ניתנה אזהרת טריגר, נמצאה רמת חרדה גבוהה יותר לעומת אלו שלא. מכך הסיקו החוקרים שאזהרות התוכן עצמן, יכולות לערער היבטים מסוימים בחוסן הנפשי.

בבוקר השבעה באוקטובר נשמעו אזעקות ברחבי הארץ. שדרני תוכניות הבוקר עוד שוחחו על דיאטות לצד סרגל כתום שלא נגמר. בערוצים המסחריים, וגם בזה הממלכתי, לא הייתה הבנה ברורה לגבי המתרחש בארץ. המדיה היחידה שתפקדה באותו היום הייתה הרשת החברתית. האזרחים היו אלה שלקחו על עצמם את תפקיד התקשורת והפיצו מידע, שהיה כרוך גם בתמונות ובסרטונים אלימים.

אזהרות טריגר הן נורות אזהרה. נורות אזהרה בנשמה שלנו, הזועקת שישנו פצע שאינו מטופל. והפצע הזה ימשיך לכאוב - עם או בלי אזהרת טריגר.

הגוף לא נינוח, הלב מאיץ, העיניים עוקבות אחרי הסכנה. יש לי שליטה מסוימת, יש לי אוויר לנשימה, אך זה הכול. זה עדיין כואב. וישנה האפשרות הנוספת, להפנות את הגב לדלת האדום-מה, למנוע מעצמי כאב לדגע. אבל זה רק לדגע. אני עדיין ממשיכה לשאת על גבי כאב שמכביד ואיני יודעת מתי הוא יופיע מחדש.

אזהרות טריגר הן נורות אזהרה. נורות אזהרה בנשמה שלנו, הזועקת שישנו פצע שאינו מטופל. והפצע הזה ימשיך לכאוב - עם או בלי אזהרת טריגר. המלחמה שעדיין נמשכת מציפה עוד ועוד תמונות קשות. אני מאמינה שיש לשמור על עצמנו בתקופה כאוטית שכזו. אם יש צורך להגביל תכנים קשים - זה בסדר. אבל בסוף, הדבר החשוב באמת, הוא להתבונן בתוכנו ולשאול את עצמנו מדוע הדבר הזה מעלה בנו רגשות קשים. מה יש שם, שאיתו אנחנו לא מסוגלים להתמודד. איך נוכל בכל זאת לפתוח את הדלת, להיכנס פנימה ולצאת חזקים יותר.

זה האופן בו המציאות מסתערת. אף אחד לא הזהיר אותי כשהתגלו מראות הזוועה בסטוריו ובפיד. באופן אישי הרגשתי נבגדת על ידי אותם חברים שהעלו את התכנים הקשים. הם גילו חוסר רגישות כלפיי וכלפי עוד אנשים שעברו טראומה אלימה, מינית ונפשית. ציפיתי מחבריי שיספקו לי אזהרת טריגר, אבל האם זה באמת עוזר כשאת עדיין סוחבת טראומה שלא טופלה או עודנה בתהליך החלמה?

טריגר הוא מושג פסיכולוגי שמשמעותו היא גירוי מסוים המביא לידי הזכרות בלתי רצונית בחוויה טראומטית מהעבר. בעשורים האחרונים, בעקבות התפתחות הרשתות החברתיות, עלתה המודעות לתכנים שיכולים לגרום לאנשים הסובלים מטראומה רגשות קשים ושליילים, זיכרון מח-דש של חוויות כואבות או חרדה, ולפיכך עלתה הדרישה לאזהרת תוכן לפני כל חשיפה שעלולה להיות קשה.

כאשר התגלו לי מסקנות המחקר הזה חשבתי על הפעמים בהן הזהירו אותי. על הפעמים בהן יכולתי לעצור לפני דלת אדומה שעליה כתוב "אזהרת טריגר - אלימות מינית", ובכל זאת לפתוח אותה, להציץ במה שלא טובל.

תחפושת

לירון רודיק

הילד שהתחפש לחייל
עם המדים ועם הנשק
לא חושב מה יהיה כשיגדל
אם הוא ירצה בכלל לנסוע לדמשק.

והאם כה גאה וגם האב
שניהם שירתו שנים בקבע
לא חשבו שכל זה כך יכאב
כשבנם שוכב מוטל בחיק הטבע.

על חשיבות הסבל לקיום האנושי

אנו אמנם נולדים ומתים בעל כורחנו, אך חיים ברצוננו החופשי.
הרב סולובייצ'יק מציע לנקוט בגישה אחראית ובוגרת
שתעזור למצוא פֶּשֶׁר לתלאות הקיום

הרב דב יוסף הלוי סולובייצ'יק. מקור: ויקיפדיה

סולובייצ'יק טען שהסבל והייסורים בעלי חשיבות של ממש לעיצוב נשמתו. בחיבורו "קול דודי דופק" הוא תיאר שני ארכיטיפים להתמודדות עם הסבל

בנוסף, היא מלמדת אותנו אמפתיה ומחייבת אותנו להבין כי העולם לא יתאים את עצמו אלינו. על כן עלינו לבחור האם למצוא פתרונות לסבל או להשלים עימו. הבחירה היא מצב פעיל, המבטל את תחושת חוסר האונים שחש האדם הגורלי ומקנה לאדם הייעודי תחושת מסוגלות.

לתהליך זה קורא סולובייצ'יק **הפיכת גורל ליעוד**. הוא מזכיר לנו שאנו אמנם נולדים ומתים בעל כורחנו, אך חיים ברצוננו החופשי. הוא מציע לנקוט בגישה אחראית ובוגרת שתעזור למצוא פֶּשֶׁר לתלאות הקיום. לא מדובר בפשר רוחני שנקבע בעבורנו, אלא פשר שאותו בוחר ומעצב כל אדם בעבור עצמו. בקיום שכזה אני מוצאת נחמה בתורתו של סולובייצ'יק. הבחירה והאחריות אינן אפשרויות קלות, אך יש בהן אמת גדולה שחסרה בתקופתנו. הסבת גורל ליעוד מסיטה את הדגש מהתעסקות תפלה בקשיי האדם הפרטי, אל חיים אציליים יותר, הפונים החוצה ולא פנימה. עבורי, זו בחירה שיש בה משמעות גדולה.

— יעל בן שלום —

אני רוצה לדבר על סבל. כן, דווקא עכשיו, דווקא תמיד! הסבל קיים ולא הולך לשום מקום. לפי מילון ההווה (ספיר), סָבַל הוא: "ייסורים, מועקה חומרית או נפשית" או "משא, נטל, מעמסה". תיאור זה עשוי להישמע כמו תיאור של חוויה קיצונית, אך אני מבקשת לטעון כי סבל הוא דבר בסיסי בקיום האנושי, ועל כן עלינו ללמוד כיצד להתמודד עמו בצורה הטובה ביותר.

סבל אינו דבר נדיר, הרי כל אי מימוש של רצון סופו בסבל. לא בכדי המילה סבלנות מגיעה מאותו שורש. הצורך להתאפק ולא לזכות בסיפוק מידי קשה בעבור כולם: בני בן השלוש רוקע על הרצפה, כי הוא רוצה אבטיח ואין; תלמידה בוכה בכי תמרורים כי קיבלה 98 ולא 100; אנשים שותים עצמם לדעת, מפני שאינם מוצאים סיפוק בעבודה. צורת ההתמודדות עם הסבל (לכאורה) משתנה עם הגיל, אך הכאב שכרוך באיפוק אינו נעלם לעולם.

הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק (1903-1993) עסק בנושא הסבל. סולובייצ'יק היה איש דת ורוח, שהנהיג את היהדות האורתודוקסית בארה"ב במאה ה-20.

בעיניי הוא היה קודם כל פילוסוף קיומי. הפילוסופיה הקיומית היא אחד הזרמים המרכזיים בפילוסופיה של המאה ה-20 (עם ענף ספרותי מפואר בשם ז'אנר האבסורד). כפי ששמה מרמוז, היא עוסקת בקיום האנושי, ומגיעה למסקנה הנחמדה שמדובר בקיום רצוף סבל.

סולובייצ'יק טען שהסבל והייסורים אינם רק הכרח קיומי בעבור האדם, אלא בעלי חשיבות של ממש לעיצוב נשמתו. בחיבורו "קול דודי דופק" הוא תיאר שני ארכיטיפים להתמודדות האדם עם הסבל: לראשון הוא קרא **האדם הגורלי**. אדם זה מתנהל בעולם כאובייקט הנשלט על ידי כוחות חזקים ממנו (משפחתו, החברה אליה הוא משתייך, רגשותיו וכו'). כשהאדם הגורלי נתקל בסבל הוא מגיב בהשתוממות חסרת אונים, המתחלפת בתסכול ובתחושת קורבנות על מר גורלו. מצב זה בלתי נסבל עבורו, והוא פונה להכחשת הסבל על ידי מניפולציות שכלתניות כאלו ואחרות. לארכיטיפ השני סולובייצ'יק קרא **האדם הייעודי**. הוא מתאר אדם זה כריאליסט שאינו מבקש ליפות את המציאות ולהתעלם מייסורים. להיפך – אדם זה מישיר מבט אל הסבל מתוך הבנת תפקידו המשמעותי לעיצוב אישיותו.

ואכן, המודעות לסבל כחוויה קיומית כלל אנושית מעניקה לנו פרופורציות; היא מזכירה שאנחנו חלק ממכלול, ושאנחנו או רצונותינו אינם נמצאים במרכז העולם.

פופ-אפ

ראיתי שמכרו שם קרואסונים מעוכים או בשמם הנוצרי, "קרואסונים קוריאניים". דימוי: סופיה הרננדז

דני ז'קוב

פאקבוז, ערסים, דוקרים, ילדים, גברים, פרחות, צ'אחלות, כוסיות ונשים. כולם התמזגו לגוש ישראלי אחד

הגעתי מזיע, מסריח, עייף ומלא בחרא. השעה הייתה אחת עשרה וחצי בבוקר והנחתי שהקניון יהיה ריק, אבל היו שם ים אנשים שחיכו בתור. תור למה? לא בדיוק ידעתי. הסתכלתי על דוכן הפופ-אפ (למדתי את המילה הזאת מכתבה שקראתי). ראיתי שמכרו שם קרואסונים מעוכים או בשמם הנוצרי "קרואסונים קוריאניים", שזה אומר לקחת קרואסון ולמעוך אותו עד שיראה כמו שניצל, ולפור מעליו תוספות שתל אביבים אוהבים.

עוד טרנד מזדיין. נזכרתי שבא לי לחרבן. חציתי את התור כמו שמשה חצה את ים סוף והלכתי לשירותים. קיוויתי שתא השירותים של הנכים יהיה פנוי, אבל הפעם אלוהים לא חיך אליי. נאלצתי להיכנס לתא רגיל.

ביציאה מהשירותים הסתכלתי שוב על האנשים שעומדים בתור בשביל קרואסון שבטח עולה שלושים שקלים לאחד. איזה מפגרים, יא אללה, כל זה בשביל טרנד שימות תוך חודשיים. נכנסתי ל"צומת ספרים" והסתכלתי על הסחורה. רק להסתכל, לא לקנות כלום.

סרקתי את המדפים וראיתי את ספר השירה של עמוס נוי, שישים וארבעה שקלים. טוב, רק את זה, אמרתי לעצמי. אלא שראיתי עוד ספר שירה, של משורר שוודי, עטוף בכריכה שחורה. שחור זה הצבע האהוב עליי. לקחתי את שני הספרים. במדף ליד ראיתי את המחזה "הביתה" של הרולד פינטר.

מהחנות יצאתי לבסוף עם שלושה ספרים, שעלו מאתיים ושישה עשר שקלים. שמחתי למשך חמש דקות עד שנכנסתי שוב ל"אמזון". בחוץ אנשים עדיין עמדו בתור לקרואסונים קוריאניים.

יום שלישי. אין לי כוח כבר לכלום. בכל זאת אני קם ברבע לשמונה בבוקר כי אני צריך לקחת את אח שלי לגן. הרכבתי משקפי שמש שיגנו עליי מקרני האור. אדם זר שאל אותי שאלות. כשחזרתי הביתה רציתי ללכת לישון, אבל ידעתי שזו תהיה טעות, לכן התארגנתי שוב ויצאתי מהבית. רבע לתשע. אוטובוס ממוזג. הרכבתי את האוזניות ושמעתי מוזיקה בשביל לא להקשיב לחרא מסביב. פתחתי את הטל-פון, נכנסתי ל"אמזון" וגללתי את הרשימה שלי. העברתי לעגלה ארבעה ספרים שעולים ביחד שלוש מאות דולר. אין לי כסף. יש לי מספיק ספרים, אחכה עד סוף החודש.

איזה מפגרים, יא אללה, כל זה בשביל טרנד שימות תוך חודשיים. נכנסתי ל"צומת ספרים" והסתכלתי על הסחורה. רק להסתכל

ירדתי בתחנת מנחם בגין אל חום מזרח תיכוני שעוד לא הגיע לשיאו, ועדיין הרגיש שכן. פאקבוז, ערסים, דוקרים, ילדים, גברים, פרחות, צ'אחלות, כוסיות ונשים. כולם התמזגו לגוש ישראלי אחד, תל אביבי, חם, דביק, מסריח וקיצני להחריד. הלכתי בתוכם ונגעלתי, הרגשתי שאני חייב לחזור הביתה להתקלח שוב.

הלכתי לאכול ב"סודוך", כי זול וטעים שם. אכלתי טוסט נקניק ושתיתי פחית קולה. נרקומנים חלפו על פניי וקיוויתי שהם לא יבקשו ממני כסף. אלוהים חיך אליי - אף אחד לא ביקש כלום. כשסיימתי לאכול, מייד רציתי לחרבן.

ידעתי שבקניון טי.אל.וי השירותים נקיים יחסית. בדרך לשם ראיתי נרקומן לבוש במעיל ירוק, עירום מהמותניים למטה. יש מצב שראיתי לו את הזין, למרות שעשיתי מאמצים גדולים לא להסתכל.

מיומנו של גולה

מחשבות על זהות, שפה וגלות: מסע אישי מישראל לאוסטרליה

ירדן ורד

טסתי לצד השני של הכדור, לעמוד על סף תהום ולהביט בשקיעה מלמטה, כי תאמינו או לא, עובש וריקבון מתפשטים כשהאדמה לא מטופלת.

אצלנו אין גננים ראויים. דימוי: ירדן ורד

אל לנו ליפול על הרי הגלבוש, כי אין בינינו משיח לבית דוד. הגאולה תבוא אך ורק בידי השם, כלומר בידי המילה, זו המגדירה את תחומי גבולות תהום הנשייה, אליה אל לאדם לקפוץ.

לא משנה איפה נהיה, תמיד תהיה לנו העברית. אל לנו לשכוח – העברית היא ברית המילה, היא אדמת הקודש, היא לב ליבה הפועם של היהדות, קצה קצותיה של האנושות העומדת תמיד בפני חורבן, נדחקת אל הפינה.

עברית היא הגשר המוביל אל הצד השני של העולם, היד המושטת אל מה שמעבר לחומר ולקודש, ולכל רעיון שנהגה במוח אנושי. לא משנה מה נעשה, כמה נכסה אותה במלבושים גנדרניים או סגפניים, השפה תפציע כמו אורגזמה שטופת יצר חיים בחזרה אל העולם ותפרה אותו, תשצוף ותשגשג, תנביט ותלבלב בכל אדמת טרשים קשה, צייה יבשה, חורש ויער, ותמלא את העולם בפריחתה.

אני לא מצליח לישון. אני רוצה, אבל הדחף מעיר אותי. דחף בלי שם. שום דבר לא יסביר את תחושת העקירה מקרקע ישנה וההיטמעות בחדשה. בשביל שצמח יוכל להתאקלם במעבר מסביבה אחת לאחרת, הוא זקוק לתנאים האידיאליים. ככה זה כשגולים.

בדור שלי, דור הגלובליזציה הדיגיטלית, התנאים מאפשרים מעבר הרבה יותר רך. בטח ובטח כשאתה מוטמע בסביבה בעלת קרקע מעובדת שתנאי הגידול בה הותאמו לאקלים שונה בתכלית. סלחו לי על הפאתוס, הוא תמיד בורח לי מקצוות השרוולים, ואני נוטה בלי משים למתוח אותו מקצה אחד למשנהו, כמו וילון עכור על פני שמיים בהירים.

נחתי היום בסידני, אוסטרליה. קצה העולם, הארץ שמתחת, ביתם של הקנגורו, הוולבי, הדינגו, הברווזן, הקואלה ועוד עשרות אם לא מאות סוגים של נחשים ארסיים ועכבישים קוטלי אדם, שדווקא מהקטנים יותר צריך להיזהר. טסתי לצד השני של הכדור, לעמוד על סף תהום ולהביט בשקיעה מלמטה, כי תאמינו או לא, עובש וריקבון מתפשטים כשהאדמה לא מטופלת.

אצלנו – כלומר בארץ, באדמה המקוללת, רוויית הדמים, שמאז ומעולם עברו עליה כמו מזרן פלוגתי, להשיג קורטוב נוסף של קדושה – אין לכך גננים ראויים. בני האדם חוטאים בחטאי קדומים הלך ושוב, וההיסטוריה כותבת את עצמה, בעודה מלהגת דברי בלע על אבות ובנים בארץ המובטחת.

לפעמים המעבר לארץ אחרת נדמה לי כבריחה מפני גורל אכזר ולפעמים כגזירה משמיים – לנצח לשחזר את מעגל השיבה למולדת, שבסופו הנדידה בלתי נמנעת.

בין אם אחזור או לא, אשאר נטע זר בגופי ובנשמת. כלנית מצויה, יהודי נודד, מעמיד פני ורד בארץ של אקליפטוס עוג. אני מרגיש מחויזר ממה שקורה בארץ, כאילו כל זה לא שייך לי. התחושה הזו בלתי נמנעת, אך אות הקין חקוקה על מצחי. החסר בקצה איבר מיני מעיד על שנים של אלימות, כלפי חוץ ופנים, מסכסך את נפשי כאילו זוהי משמעותה של ברית – הקרבה תמורת תמורה.

ובכל זאת, אני כל כולי שם, איתכם, אזוק אל התחושה שאין סוף לסבל שסובל העקור באשר הוא. גם כאשר הוא בארצו. אני מוכרח לעצור כאן לרגע ולהבהיר משהו – הרעיון הציוני מתאבד על חרב קדושת אדמתו.

דרך המלך של המשוררת סיון הר-שפי

התנגדות מוצהרת לקיצוניות: סיון הר-שפי. צילום: לי הר-שפי

ענווה וחיפוש אחר אמת

כשהזמנתי את הר-שפי להתראיין לעיתון שנושאו הוא "קיצון", היא הבהירה כי שירתה שואפת להפך הגמור – לאיזון ומתינות, "שהיום משווקים אותם כרדיקלים בעולם שהתרגל לצרוך רק קיצון".

היא פותחת בהנחה כי בשונה מפוליטיקה, "שירה טובה יודעת שהיא עומדת מול סוד. יש לה ענווה ביחס למשהו שגדול ממנה. זו העמדה שאני מאמצת לי בחיים וגם כיצרת."

המשוררת מספרת על תהליך ההבשלה שעברה בשנים האחרונות, שבא לידי ביטוי בשני ספריה החדשים: "מרחוק", בו עסקה שיחתנו, ו"בלעדנו מתחוללים החיים הדקים" שיצא השנה בהוצאת "מקום לשירה", ספר שירי הייקו שהוגדר על ידי המשורר והעורך הספרותי גלעד מאירי כ"ספר שמח".

בימים של קצוות, סיון מבקשת ליצור איזון. גם כשהיא מתערבבת במציאות, היא עושה זאת באמצעות שירה של אלוהות וסוד, המבקשת מקום להתקיים, לתת דרור ולהביט באומץ בתנועה המשתנה

— הגר צמחוני —

"מי שֶׁמְבַקֵּשׁ לְעֶסֶק בְּצַעֲקָה -
צָרִיף שְׁיֵהִי לֹא אֲנִי
צָרִיף שְׁיֵהִי לֹא לְב
עִם קִירוֹת
רְפִים."

(מתוך "הצעקה", הספר "מרחוק", עמוד 20)

כשקראתי בספר שיריה השישי של סיון הר-שפי שיצא ב-2023, "מרחוק" (סדרת ריתמוס, הוצאת הקיבוץ המאוחד) עניין אותי מבעה המיוחד המזכיר בת קול שקטה. היא עד כדי כך מתונה, שלעיתים שירתה היא התנגדות מוצהרת לקיצוניות המאפיינת את העולם והתקופה. פגשתי בה מבעד למסך המחשב, במרחק שבין חיפה לבין תקוע, בה היא מתגוררת עם אישה, המשורר אבישר הר-שפי, וחמשת ילדיהם.

סיון הר-שפי, ילידת 1978 וירושלמית במקור, היא מהמשוררות הבולטות בשירה הישראלית העכשווית. יצירתה, שזכתה להכרה ולפרסים, מתאפיינת בסגנון ייחודי ועשיר. היא פעילה בתחומי ההוראה והעריכה הספרותית, משמשת כעורכת הראשית, יחד עם אבישר הר-שפי, של כתב העת הספרותי "עתר", ומפרסמת משיריה בכתב העת "משיב הרוח".

מלבד הוראת כתיבה יצירתית, הר-שפי הקימה שני בתי מדרש בירושלים, יחד עם אבישר. הראשון היה "עוריי", בית מדרש לנשים, שעד סגירתו בשנת 2008 עסק בחיבור בין תורה לחיים וליצירה. השני הוא "זוהר חיי", בית מדרש הפועל משנת 2014 ועד היום, בו נלמדת תורת הסוד, בדגש על לימוד הזוהר.

במקביל מתבססת בה הנכונות להתחבר לכאב שבמצי-
אות, "אני חושבת שתהליכים שונים שעברתי – כמו
הבקשה להיות יותר מעורה במציאות, להעתיק את כובד
המשקל מהנסתר לנגלה ומתפילה כדרך התמודדות
לאחריות ומעשה, ועוד - נשזרו אלה באלה, והספר הזה
הוא הבשלה שלהם".

על אף הסביבה הגיאוגרפית והדתית שבתוכה סיון הר-שפי
חיה, היא מגדירה את מיקומה במפה הפוליטית כ"עמדת
מרכז דתי ליברלי. זו עמדה שונה באופן מהותי מזו
שנוקטת המפלגה המכנה עצמה "הציונות הדתית". הקושי
שלי מול המפלגה הזו ומוביליה היא דווקא כציונית דתית,
במובן המקורי של המושג, לפני המחטף - כשזו הייתה
חברה הרואה עצמה גשר בין עולמות".

"אני שואפת לחיבורים, יש זיק של אמת ברוב

**המקומות. אם נלך רק עם זיק אחד עד הסוף, זה לא
יוביל למקום של חיים"**

כשאת כותבת שירה ומפרסמת אותה היא הופכת לדבר
בעולם. איך זה לפרסם אמירות חותכות ופוליטיות במצב
הנוכחי?

"הטלטלה שעברנו בשבעה באוקטובר עשתה לי צורך
להשתתק, אחרי שנה שבה הרגשתי דחף לכתוב על דברים
שהיה קשה לראות במציאות. המקום בין היודעת והלא
יודעת, הוא משהו שאני כל הזמן בוחנת. כשאת חלק מהשדה
הפוליטי את צריכה לדעת מה את חושבת, מה את רוצה.
אבל המציאות מורכבת".

בריחה מנבואה

כחוקרת, סיון הר-שפי כתבה על שירתם של אורי צבי
גרינברג ויונה וולך. "זה הראה לי את האפשרויות השונות
לכתוב. היו לי ניסיונות להבין את השירה הזו מבפנים.
החוויה לכתוב ככה הייתה מלחיצה עבורי. חוויה אחת כזו
הספיקה לי." לדבריה, באמתחתה כמה שירים קיצוניים
חדשים, ומשום שהם נגלים בעוצמתם, היא החליטה לגנוז
אותם.

מאיפה מגיעה הבחירה הזו?

"אני שואפת לחיבורים, יש זיק של אמת ברוב המקומות. אם
נלך רק עם זיק אחד עד הסוף, זה לא יוביל למקום של
חיים".

"פח בווער מתגלגל על חַיָּה

מְנַחַת קְנָאוֹת

זֶה קֶמֶץ

אוטובוס קורס כמו פיל על חַנִּית

בְּמֵאָה שְׁעָרִים

זֶה קֶמֶץ

...

בְּשִׁתִּיקָה יְתָרָה קֶמֶץנו

קֶמְצִים הַמְצִטְרָפִים.

קֶמְעָה קֶמְעָה הִיא

גְּאֵלְתָנוּ"

(מתוך "קומץ", הספר "מרחוק", עמוד 22)

היא מתארת את צמד הספרים כ"תאומים לא זהים
המשלימים זה את זה", באופן המייצג את התפתחותה
כיוצרת, "מעמדה משוררית-רומנטית אל מקום שבו אני
רוצה להיות יותר מעורבת ולהשפיע".

עד כה, היא נמנעה מלומר דבר מה מניפסטי או דידקטי,
והעדיפה לכתוב שירה שהיא "לב". בספרה החדש
"מרחוק", הר-שפי ממתנת הימנעות זו, ומעזה לגעת במקרי
עוול ברורים דרך רגש וחמלה.

איך פוליטיקה משפיעה על הפואטיקה שלך?

"המילה הזו הרתיעה אותי הרבה שנים. עזבתי את
האוניברסיטה העברית, בסוף התואר השני שלי, משום
שהרגשתי שמתחילים לדבר על ספרות כעל זירת כוחות
פוליטיים, ושזה לוקח את הנשמה שלה".

היא מתארת כי הפחד מהפוליטי הוא פחד מהשתלטות
שפה חיצונית אלימה. רובד נוסף הוא המיקום המשתנה
שלה במפה הפוליטית, והחשש "שאם אגע בפוליטי יאכלו
אותי בלי מלח".

"שירה טובה יודעת שהיא עומדת מול סוד. יש לה

ענווה ביחס למשהו שגדול ממנה. זו העמדה שאני

מאמצת לי בחיים וגם כיוצרת"

“אני חושבת שלאדם מאמין קשה מאוד בלי
ממד הפרסונליזציה לאלוהות, כי בתפילה אנחנו
פונים אל - אל מי, אל מה? אנחנו כל הזמן מול אין, זו
עמדה לא פשוטה. אם אני כבר פונה אליו כדמות, אני
רוצה להביא עוד חלקים שלי לשיח”

צילום: יריב ויינברג. באדיבות מכון “מנדל למנהיגות”

גישתה השירית של הר-שפי משקפת עמדה קשובה למציאות,
נרתעת מקיצוניות ודיקטטיות אך מבקשת להשפיע. דרכה
משלבת ענווה ופתיחות, שיש בה יחס בהיר אל הקיים
והאלוהי. היא חותרת למצוא נקודות אמת ולהגיע למרחבי
מרכז, חיבור ושלוש.
בכך היא מגלמת גישה ייחודית של מתינות באמנות
הישראלית, שאינה נואשת מלחפש זיקי אור עמוקים יותר, תוך
הכרה בגדולת הסוד.

על אף שהיא מעדיפה את המתינות בשירה, כפי שהיא
מסבירה, מנקודת מבט דומה לזן בודהיזם, “שבו הדברים הם
לא דיכוטומיים, אלא כל דבר קורן את האור של עצמו” – הר-
שפי מודעת לצורך ב“סימן קריאה” בעולם.

אולי שפת המקורות שאת משלבת בכתיבתך, הקבלה והזוהר
למשל, הם “סימן הקריאה” שלך.

“אין לי אג'נדה מוצהרת כזאת. אני מצויה בעולם הזה
כלומדת וכקוראת, אבל גם בתוך השפה אני בתנועה של רצוא
ושוב בין העתיק והחדש, המרובד והצלול. העברית המרובדת
חשובה לי: זו לא רק שפה, אלא אוצר של חכמה. אם
מוותרים עליה, זה לוותר על הלח שלנו כאומה”.

יחס אינטימי-אירוטי לאלוהות

“כְּשֶׁבִקְשָׁתִי לְאַחוּז בְּךָ,
הִיִּית לִי עֲנָה.
כְּשֶׁבִקְשָׁתְּךָ לְאֶגְדִּל,
מְשַׁכֵּת מְדַרְגָּה תְּחַתִּי,
הִיִּית לִי תְּהוֹם.

...

עַד כַּמָּה אַתָּה רוֹצֵה בִּי?
תְּמִיד אַתָּה מְתַקֵּלָה מִפְּנֵי,
מְתַפְּשֵׁט, מְתַרְחֵק
לְמַשְׁכְּנֵי כַּמִּים...”

(מתוך “עליי תשוקתך”, הספר “מרחוק”, עמוד 70)

האם מבע גבולי שכזה התפרש כקיצון בחברה שבה את
חיה?

“בזוהר האמירה היא שאי אפשר לדעת את אלוהים, רק
לשער אותו. גם אצלי זה עבר דרך אינטימיות גדולה,
שהגיעה לממד של פרסונליזציה. אני חושבת שלאדם
מאמין קשה מאוד בלי הממד הזה, כי בתפילה אנחנו פונים
אל - אל מי, אל מה? אנחנו כל הזמן מול אין, זו עמדה לא
פשוטה. אם אני כבר פונה אליו כדמות, אני רוצה להביא
עוד חלקים שלי לשיח. יש שירים שפונים אליו כהטחה או
כהתרסה, והם לגיטימיים בעולם התפילה היהודי. זה לא
רק נקדישך ונעריצך, זה גם הכוח שניתן לאדם להיות בצלם
אלוה ולעמוד על הדברים, גם אם זה אומר לכעוס ולדרוש”.

לקשקש מציאות

"לכשכש בכלב" – סאטירה פוליטית אל זמנית. בישראל 2024 אף יותר

לירון רודיק

הסרט "לכשכש בכלב". מקור: ויקיפדיה

מה יותר קיצוני, המציאות של לוינסון או המציאות שלנו? איור: לירון רודיק

ואולי דווקא בימינו צריך יצירות סאטיריות כמו "לכשכש בכלב". סרטי פוליטיקה כאלה יכולים ללמד יוצרים צעירים כיצד לייצר גרסה סאטירית של המציאות שלנו. האם נמשיך להזין כך את התרבות הקיצונית שאנחנו בכל מקרה צורכים? כנראה שכן. אך כל עוד אנחנו חיים במצב טורבו, הסאטירה שלנו צריכה להתאים לכך. וכדי שזה יקרה – תצפו ב-"לכשכש בכלב", זה בהחלט צעד ראשון בדרך הנכונה.

אנחנו חיים בתרבות פסיכוטית, בה כל סרט חייב להתחיל כאלומות ובפיצוצים, אחרת לא ימשוך את הקהל. התרבות משקפת את רוח התקופה: אלימות בקצב גבוה. דווקא מהסיבה הזו, אני ממליץ לצפות בסרט עם טייק קומי, כזה שנוצר לפני יותר מעשרים שנה, אך משקף נאמנה את תקופתנו. לא חסרים סרטים העוסקים בפוליטיקה המזכירים את המצב הנוכחי בישראל, אך אף אחד מהם לא משקף אותו נאמנה כמו "לכשכש בכלב".

הסרט האמריקאי שיצא בשנת 1997, עסק ב-"פייק ניוז" עוד לפני שהיה לתופעה זו שם. משחקים בו אן הייש, רוברט דה נירו ודסטין הופמן, תחת בימויו המצויין של בארי לוינסון – האיש מאחורי "באגסי", "בוקר טוב, וייטנאם" ו"איש הגשם". יחדיו הם יוצרים סאטירה אבסורדית, הכוללת המצאת יריב דמיוני במטרה להסיח את דעת הקהל מעוולות הפוליטיקה.

בתחילת הסרט הנשיא מואשם בהטרדה מינית של נערה צעירה, ימים ספורים לפני הבחירות. יועציו המנהלים את המשבר, מנסים להסתיר את הסקנדל. הם שוכרים מפיק הוליוודי מפורסם, שיפברק מלחמה בכוחות אלבניים המאיימים על ארה"ב בנשק גרעיני. כדי להגביר את תמיכת הציבור, המפיק והיועצים ממציאים חייל אמריקאי שבוי, ומפרסמים שיר פטריוטי של מוזיקאי מפורסם. העניינים מתדרדרים כשארגון ה-CIA מתערב, חושף מידע מסוכן ומנסה להשיג שליטה על הנרטיב.

הסרט האמריקאי שיצא בשנת 1997, עסק ב-"פייק ניוז" עוד לפני שהיה לתופעה זו שם.

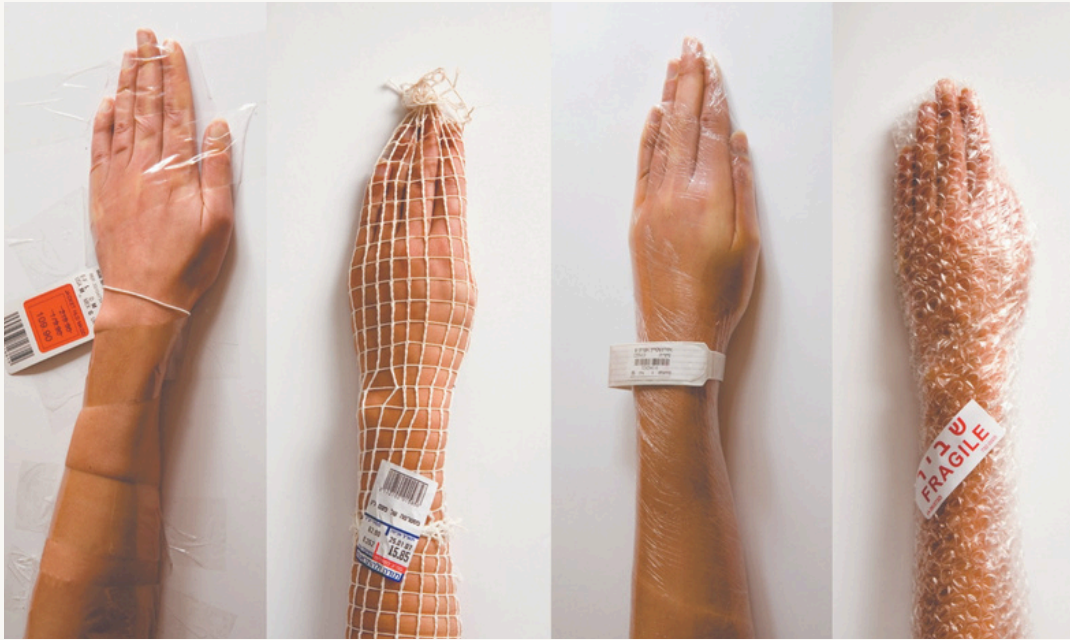
אני לא יודע אם שמעתם, אבל ישראל נמצאת כבר מעל לחצי שנה במלחמה. המדינה שתוך שישה ימים הביסה שישה צבאות עם רוגטקה, לא מסוגלת לסיים מלחמה עם כנופיות מהדרום והצפון. אנחנו מוקפים בפייק ניוז, ופוליטיקאים שהקריירה הפוליטית שלהם מתה בשבעה באוקטובר, ממשיכים לגרור את המלחמה הזאת.

בצפייה מחודשת בסרט, השאלה המרכזית שעולה היא מה יותר קיצוני: המציאות של לוינסון או המציאות שלנו? סביר להניח שסאטירה כזו נראית לנו פחות מגוחכת וקיצונית מהמציאות בישראל בשנת 2024. ייתכן אפילו שהשלטון המושחת המוצג בסרט, מעורר געגוע לימים בהם צרות המדינה היו שעורריות מין של פוליטיקאים בכירים. אם פעם יכולנו להגיד, "אה, לכשכש בכלב" זה בכלל על הפוליטיקה האמריקאית, הרי שכיום עברנו את רמת השחיתות והשפל המוסרי המוצגים בו בכמה רמות.

מלאך נופל

דני ז'וקוב

אֶכְזַבְתָּ אֶת אָבִיא?
אֲנִי מְנִיחַ שְׁאַנְחֵנוּ בְּאוֹתָהּ סִירָה.
כָּל הַחַיִּים שְׁלִי
אֶכְזַבְתִּי אוֹתוֹ.
אֲבֵל אַתָּה זְכִיתָ לִיפּוֹל
וּלְשִׁלוֹט בְּעוֹלָם אַחֵר
בְּזִמְנֵן שְׁאַנִּי עַדִּינֵן חַי
וּמְאַכְזָב.

דימוי: אפרת אורנשטיין. מתוך מאגר "מנשר לאמנות"

שכבתי תחת האור המסנוור עם המעיל על הראש. באוזניות שלי מישל גונדרי ראיין את נעם חומסקי. מדי פעם הבטתי אל עבר האנימציות שהתפשטו כמו ורידים לכל עבר על המסך, איירו את מילותיו של חומסקי על השראה ועל שפה. זרם מחשבות אינסופי בתוכי ומחוצה לי. גם אם לא ממש ישנתי, לפחות הבהבתי באזור דמדומים.

גבר אחוז דיבוק כלשהו הלך אחרי הרופא, דיבר וציחקק. גבוה ושחום, שיער שיבה מדובלל עם קול בס עמוק. כאילו הגיע מסיפור אחר על יצורים בשם גולומב, ובשפה גולמבית התעקש להעביר מסרים שהרופא לא הבין.

"צואה?" ביקש להבין הרופא-מלך הממושקף. "מ.. מ.. מה?" "קקי" חקר הרופא בקול רם יותר. "חוץ מהקקי, יש בעיה במתן שתן?"

"לא", הוא שקשק כוס בלתי נראית.

"אין לך שום בעיה, הבדיקות שלך לגמרי תקינות, אתה יכול ללכת". סיכם הרופא. "חוקן, אתה רוצה חוקן?" הבריק.

"כן", היצור צהל "חוקן!", וצחק בגולומבית עתיקה.

כעבור כמה שעות נאמר לי שיעבירו אותי למחלקה, שם יעשו לי עוד בדיקות דם. יכול להיות שיצטרכו לעשות לי ביופסיה. "שוללים את הכול."

אני כבר הלכתי והתמלאתי דמעות שזרמו לכל מיני כוונים, כמו תולעים שקופות.

"אל תבכי" אמר הרופא, "עוד אין סיבה, חבל".

הילכתי עם התיק חצי-בית, נידונה למעצר בין עולם החיים, המוחיים והמתים. בדרך, בחדר ההמתנה, נרגע בחורצ'יק ששברו לו בקבוק על הראש. כל החולצה שלו הייתה מכוסה בדם, גם הפנים, והוא נראה כמו אגרטל שנשפך מסביב.

"למה את בוכה?", לכו נכמר, "אל תבכי, לא יקרה שום דבר. אני פה".

במבואה לבית החולים קבעו את הקניון, קורץ ומנצנץ מעבר להרי החולי, כדי שנפנטז על המש-כיות, על בליסה ועל חמדנות. במיון הכול נראה כמו מוות: החיך החומל של האחות החמו-דה שמשתה ממני דם כבר בכניסה; האישה הבלונדינית במסד-רון שצחקה מול הטלוויזיה כאילו היא כבר בעולם שכולו טוב; הרופא שאמר שהוא פה כבר משבע בבוקר והוא לא מצליח להתרכז, אז שאדבר לאט.

כבר הלכתי והתמלאתי דמעות

שזרמו לכל מיני כוונים, כמו תולעים שקופות.

"אל תבכי" אמר הרופא, "עוד אין סיבה, חבל"

רופאים אחרי רופאים לא ידעו מה יש לי. רק כאב בטן מפתיע שגרם לי להגיע מחשש לאפנדיציט. בבלגן של הבית, בין כל הצעצועים של הילדה, החלקתי על צב מנגן, כשחיפשתי את תעודת הזהות. תהיתי אם מישהו מת בגלל שחשש להגיע לבית חולים ללא אישור ממשד הפנים.

בחדר ההמתנה, בזמן שחיכיתי שיקראו לי, אישה צרחה לאלוהים שיעזור. לרופאים היא אמרה שבעבר היא טופלה באופן 'טבעי'.

"אהרון, בוא לפה!" קראה, כשבן זוגה כמעט והתגנב לכיסאות ההמתנה הקורצים.

"אולי היא רוצה חיבוק?" ניסיתי להוציא ממנו תגובה. כשהתקרב היא צרחה.

"אל תגיע בי, אל תגיע בי, אני לא יכולה, זה כואב. אלוהים, תעזור, תעזור." הוא חיך אליי חסר אונים.

סוף סוף הרופא הגיע אליה. מלך העולם, חמוד, גבוה, שיער קצוץ, משקפיים עגולים, כפכפי עור והבגד האולימפי הכחול.

"ניתן לך את הדבר הכי חזק שיש פה!", הכריז כאילו הימר על סוס. "מורפין, חמש!", קרא לעבר האוויר הקפוא בעולם הפלורסנטי של הלימבו.

אותו ד"ר הכריע גם במצבי. "אני לא מבין מה יש לך. אני מאמין לך שיש לך כאבים. הבדיקות דם מצביעות על דלקת משמעותית. אין לך חום. אין שלשול. אין הקאות."

שאלתי מה עם צילום הבטן. הוא אמר שלא ראו כלום.

"את יודעת מה? בשביל הסקרנות שלי. בשביל הסקרנות שלי אני חייב לדעת מה זה!"

נפלתי לבור שטמנתי לעצמי. צילום בטן עם חומר רדיומגנטי. סיימתי את הבקבוק שדווקא לא היה נוזל צלופן, סתם מים מחושמלים.

מברשת רוח

ירדן ורד

אני עצוב

גם אבא עצוב

אנחנו נוסעים במכונית לבית שאן
לראות נופים שפעם היו שייכים לנו
לא שייכים לאף אחד

אנחנו נוסעים על כביש תשעים

כביש הסרגל

בשיפולים בין גבע לגבע אבא יוצא
וקונה יוגורט אמיתי
סמיך

על יד מה שפעם היה אגם החולה

הוא אומר שזה יוגורט

אמיתי

לא כמו מה שמוכרים לך

הוא פותח חלון

הוא מניח ראש

גם אני עייף

אבל מישהו צריך לפקוח עיניים

להקשיב לצפצוף הבלתי פוסק של השקט הגלילי המחורבן הזה

לחשוב שפעם הכל מסביב היה בר

ושיבולי החיטה דיברו בשפה אחרת

מילים שליטפו את הרוח

הברישו שיער רוח

כלבים ייללו למשמע מחול ערבובת

והדם פתח שערי שמיים

מוריד גשם מוריד גשם

אבא יודע שהוא צריך להחליט.

רעש האדמה

מקרקר לי בבטן עוד מאז שיצאנו

דמדומים

את לא אשמה, היא אומרת. צילום: סופיה הרננדז

סופיה הרננדז

אני מסתכלת מעלה אל התקרה, עוקבת אחר הסדקים המובילים את מבטי אל הסלון. אני לא בטוחה אם היו בעבר או התווספו עם השנים. העיניים מציצות אל דלת הזכוכית בחדר שפעם היה שלי. צל של אימי, היא עדיין שכובה על המיטה.

בחדשות – נועה קירל שרה בעצרת הגאווה, תמונה של עדן ירושלמי מופיעה מעליה. אני עוקבת אחר השיער החלק והמסודר לצד, והעגיל הארוך החשוף של עדן. צבע עורה שחום וחיוני, חיוך קטן. היא צעירה ויפה. מצמוץ מציף מחשבות נוראיות.

העיניים מציצות שוב אל קורת הגג, שתמיד הייתה דחוסה בחדרה. סדקי התקרה חושפים את יסודות הבניין: תומכי ברזל חלודים מחזיקים לבנים אפורות מתפוררות. אני חשה את הקריסה, שומעת את קולה של אימי מונע ממני לצאת החוצה, שומר עליי מפני ידיים זרות. "מי סאת? איפה אי גארה? ליסון אסלה? לא. אני לא מכיר מספחה סלה. אני לא מכירה אבא. אבא יהול לגעת בכך."

אני מכבה את הטלוויזיה. נשכבת על הספה ומתכסה בשמיכה, מכף רגל ועד ראש. אבל אני צריכה נשימה. המטפלת ביקשה ממני למנות חמישה פריטים בחדר. אני חשה את האיטיות מתרחבים וצדה את החלל: עציץ לבן, מראה מוזהבת, פסל בודהה, בודהה, בודהה.

אני חשה את הקריסה, שומעת את קולה של אימי מונע ממני
 לצאת החוצה, שומר עליי מפני ידיים זרות.
 "מי סאת? איפה אי גארה? ליסון אסלה? לא. אני לא מכיר
 מספחה סלה. אני לא מכירה אבא. אבא יהול לגעת בכך"

השפתיים ממשיכות לזוז ללא קול. נשימה עמוקה. אחת נשימה, שתיים נשימה, שלוש, שלוש טיפות זיעה זולגות על המצח שלי. שוב. חמישה פריטים. קיר ירוק, עלים ירוקים מהחלון, היו לו עיניים ירוקות, צמרמורת קרה וידיים קרות על המפשעה.

צל אימי מעבר לדלת הזכוכית, נעה באי נוחות על המיטה. מאותה נקודה הוא צפה בי, התעניין לדעת מי בתמונת הרקע במחשב. הוא לקח כיסא מחדר האוכל. המושב היה ירוק והמשענת מעץ חום בהיר-כתום. הוא הביט בי, עיניו מלוכסנות, ירוקות, תחתיהן עיקולים חרוטים בשורות. חיוך, שיניים לבנות וישרות. חיוך יפה. היו אומרים עליו שהוא אדם טוב.

כף היד שלו הונחה לי על הברך. כריות העור של היד הפנימית היו מחוספסות. כתמים חומים, ורידים ירוקים-כחולים בלטו בעור הצהבהב בקדמת היד שלו. הגוף צנח עם כיסא המחשב והברך והיד נפרדו. היד איתרה מחדש את הירך ועלתה שוב. לא הקשבתי לאימא כשאמרה שיהיה קריר, שאלבש מכנסיים ארוכים, שלא אצטנן.

הוא שאל אם הוא חבר שלי. רוברט פטינסון היה במסך המחשב. הוא הניח את הראש על הידיים השלובות שלו והסתכל בי. היד עלתה לאט לירך הפנימית. "את אוהבת אותו?" הוא לחש. עצמתי עיניים. הדמיון הפליג אל הסרט "דמדומים". אני על גבו של אדוארד קאלן בדמות קריסטין סטיוארט. חשתי את היד הקרה על המפשעה החמה.

הוא הביט בי, עיניו מלוכסנות, ירוקות, תחתיהן עיקולים
 חרוטים בשורות. חיוך, שיניים לבנות וישרות. חיוך יפה.
 היו אומרים עליו שהוא אדם טוב.

חושך. רק אני ואדוארד בתוך היער האפל. בורחים מהעיירה ומהמשפחה כדי לממש את אהבתנו. כן, אהבתי אותו. אהבה שמומשה בצלילי עונג שקטים על ידי ידיים מוכרות. שמעתי את הצחוק של אימא מהסלון. רציתי לשלוח הודעה לאבא, לידיו המגינות.
 "NO NOS VIMOS MUCHO TIEMPO. QUERES VENIR A CASA? TAMBIÉN NECESITO AYUDA EN ALGO." *

אבל המילים לא יצאו, הידיים לא נכחו. זו הייתה לטיפה נעימה בסך הכול.

אימא פותחת את הדלת ומסתכלת בי. שפתייה זזות ללא קול. את לא אשמה, היא אומרת. את לא אשמה. מה היא אומרת? שלוש נשימה.

* לא התראינו הרבה זמן. רוצה לבוא הביתה? אני גם צריכה עזרה במשהו.

הסרט שמגדיר קיצונית

"סאלו" שיצא בשנת 1975 הוא יצירתו האחרונה של הבמאי פייר פאולו פאזוליני. זהו סרט נטול גבולות שלא כל אחד מסוגל לצפות בו

דני ז'קוב

הסרט "סאלו" או "120 ימי סדום". מקור: ויקיפדיה

למשל הסצנה שבה כל אחד מהארבעה צופה בחבריו מענים את "הנבחרים והנבחרות" – 18 נערים ונערות שנחטפו לוויילת הזוועות על מנת לשמש פורקן לסטיותיהם של ארבעת הגברים. העינויים כוללים שריפת פטמות, עקירת עיניים וקרקפות.

כשסיימתי לצפות בסרט חשתי חלחלה עמוקה שלא עוזבת אותי עד עכשיו. אם הייתם שואלים אם אני ממליץ לכם לראות את הסרט, הייתי עונה שלא. ואם בכל זאת תתעקשו, הייתי אומר לכם שתשקלו אם יש לכם את הבטן המתאימה לסרט כזה. למרות זאת, אני חייב להודות שמצאתי את הסרט מסקרן ומעורר שאלות. למשל לאיזה קצה אכזריות עוד יכולים להגיע ארבעת הגברים הרודנים (והאנושות כולה).

יצירתו של פאזוליני היא הקיצונית ביותר שראיתי בחיי. אם יש סרט קיצוני מסאלו – לא אצפה בו, זה בטוח. אז בקיצור – אל תהיו חרבנים, ותראו את סאלו, ואז תתחרבנו יא חרבנים.

פייר פאולו פאזוליני (1922 - 1975) נולד ומת באיטליה. הוא היה במאי, תסריטאי, מפיק, סופר, משורר ומהפכן אמיתי (אף על פי שאינני מסכים עם תמיכתו בקרל מרקס). אך בעיני הדברים שעשה לאורך שנות הקריירה הענפה שלו אינם משנים כלל וכלל. אני מעוניין לדבר על סרטו האחרון "סאלו". זהו הסרט הקיצוני ביותר שעניי הצעירות והתמימות ראו. מדובר בסרט מבחיל, מגעיל ומזווע, אך גם מרתק. לכל אורך הצפייה בו, לא יכולתי להוריד את עיניי מהמסך.

כשסאלו (או בשמו הפחות מוכר "120 ימי סדום") הוקרן בארצות הברית בשנת 1977, מבקר הקולנוע של הניו יורק טיימס כל כך הזדעזע ממנו, עד שהוא כינה אותו "סרט דוחה". לטענתו, האלימות והמיניות הקיצונית האפילו על כל מסר שפאזוליני ניסה להעביר בסרט.

הסרט בחלקו מבוסס על הספר "120 הימים של סדום", שכתב המרקוז דה סאד – האריסטוקרט הצרפתי הנודע לשמצה בן המאה ה-18. לאורך 116 דקות מוצגות בו סטיות מיניות ואלימות מינית באופן גרפי ביותר. הוא אף נאסר להקרנה במספר מדינות במשך שנים רבות. כשלושה שבועות לפני יציאתו של הסרט לאקרנים, נרצח פאזוליני.

עלילת הסרט מתרחשת בשנת 1944 ברפובליקת סאלו, אזור בצפון איטליה שנשלט על ידי הכוחות הפאשיסטיים והגרמנים, לאחר כיבוש דרום איטליה בידי בעלות הברית. העלילה מתרחשת בוילה מפוארת, בה מושלים ארבעה גברים רודנים המייצגים את מוסדות הכוח הראשיים של המדינה: הדוכס, הבישוף, השופט והנשיא. הסרט מגולל את עלילותיהם של הארבעה, ומחולק לשלושה חלקים – כל אחד ברוטלי יותר מקודמו.

כבר בתחילת הסרט מופיעה סצנה קיצונית למדי: מספר שומרי ראש עולים לחדר ההמתנה, ויורקים על מישהי (וזה, יש לציין, לא החלק הקשה). הם מכניסים אותה ועוד שלוש בנות לחדר שבו יושבים ארבעת הגברים הרודנים. מסתבר שהבחורות הן בנותיהן של הארבעה. אחד מהם מצייץ שהם עומדים להתחתן עם הבנות של כול אחד, על מנת ליצור קרבה עמוקה יותר ביניהם.

בחלקו השני של הסרט, דמות בשם סיניורה מאג'י מספרת סיפור על חוויה מינית שעברה בילדותה, שהסתיימה בכך שהגבר עשה עליה מספר 2. עוד היא מספרת על כך שרצחה את אמא שלה. אחת מהבחורות מתחילה לבכות ומספרת כי אמא שלה מתה. הדוכס מתחרמן מהסיפור, ניגש למרכז החדר, מוריד את מכנסיו ודופק גוש של חרא. הוא צורח עליה שתאכל אותו, ובסוף היא אכן אוכלת אותו.

ישנן עוד שלל דוגמאות לאכזריות ולברוטליות של הסרט.

אל הפות

חיפוש אחר ריפוי וולוודיניה דרך שירה ושיח פנימי: מסע אל נבכי הכאב והעונג

אילה שרעבי זמור

אליאב זמור. 2021. טכניקה מעורבת חימר, גבס וחציבה בקיר.

אחת משבע נשים בגילאי הפוריות סובלת מתסמונת הנקראת וולוודיניה*, כאבים כרוניים בפות. לפי הארגון הבינלאומי למחלות הפות והנרתיק (ISSVD), כאב המאובחן כתוצאה מוולוודיניה כשהוא זה שנמשך שלושה חודשים ומעלה ושלא נמצאו לו סיבות פתולוגיות. וולויה פירושה "פוח" ודיניה פירושה "כאב". שם המחלה הוא שם התסמינים.

הכאבים יכולים להתבטא בפוח ובאזורים שונים בנרתיק. הם מחולקים לקטגוריות שונות: כאב שנובע מכיווץ שרירי, כאב עצבי בעקבות מגע וכאב עצבי ספונטני. גם אני חיה עם וולוודיניה. ליתר דיוק, וסטיבולוודיניה ממגע. הכאבים מופיעים בפזיזור: ישנו מוקד כאב קבוע, אבל נקודות כאב ושריפה מופיעות ונעלמות בכל רחבי הפוח, ללא התראה.

שאלתי את עצמי למה הופיעו הכאבים האלה. שאלתי גם רופאה, והיא לא ידעה להשיב. חזרתי שוב ושאלתי את עצמי, ולא ידעתי להשיב. השאלה חלחלה לחיי, וההישנות שלה, ההדהוד, כאילו היא חודרת לחלל ריק ומתנגשת בקירות – כל אלה בנו לנו מערכת יחסים שיש בה חיבור עמוק וזרות גדולה, בעת ובעונה אחת.

אני לא מרגישה כלום עם הפוח
חוץ מאת הקנה של הרובה
אני שואבת אותו פנימה
ומוחצת ומוציאה
החריצים של הקנה
משאירים לי פוח

(השיר "חותם", פורסם בכתב העת "חפוז", גיליון 6)

*להרחבה נוספת, קראו באתר "שְׁלֵמָה" – הארגון הישראלי לוולוודיניה

באפיון הפיזי הזה של הפות, אני מרגישה את העתיקות שלה, את העובדה שהייתה ברחם אימי, בגוף אחר, שעבר חיים אחרים. הכאב הזה לא שייך רק לי. הוא שייך לגלגול הקודם שלי, לקרובת משפחה שלי שאולי לא הייתה שייכת לעצמה

היה בי כעס גדול שלא העזתי לבטא. הרגשתי שנידונתי לא לקיים יחסי מין נורמליים ונכנסתי לדיכאון. ולהיריון. כי היריון לא דורש עונג. כשעמדתי ללדת הרגשתי שהפות בוגדת בי, שהיא גורמת לזוגיות שלי להיות מתוחה, גורמת לי לפחד מקרבה פיזית, מבטלת את היכולת שלי לסמוך ולשקוע. באתי אליה להתענג וקיבלתי כאב. ועכשיו אני צריכה לסמוך עליה שתרחב, שתבטל את עצמה, שתהפוך לתעלת לידה, אחרי שבמשך חודשים היא תקעה אותי.

הכעס הופנה גם כלפי עצמי, שעשיתי משהו שאני לא יודעת מה הוא, שגרם לכאבים האלה להופיע. כשבחרתי לכאוב מעט בתמורה לעונג שכן יכולתי להרגיש (כי אני מרגישה עונג, אבל הוא לא זוכה למוחלטות), הרגשתי אשמה שנתתי לכאב מקום. הבנתי שאני משוגעת, שעשיתי לעצמי את הכאבים האלה. חיפשתי בנבכי הזיכרון את האונס שעברתי, והוא אינו, ולכן אני אנסתי את עצמי איכשהו.

במרחבי המיניות הרוחנית מקובל תרגול של דיבור עם הגוף, התרגול הכולל נשימה, התמקדות בתחושות פיזיות, התמקדות באיבר מסוים ודיבור ממשי אל האיבר. שיחה שכזו, העשויה להתקיים בתנאי כעס ומתוך פחד ממה שעשוי להתגלות, דורשת תעוזה. בהדרגה פניתי אל הפות במילים. התחלתי להקשיב למילים שלה, לדמיין אותה מבפנים, לדמיין את הכאב עצמו, את חלקי הפות הכואבים, לתת להם צורות אחרות, צבעים, מרקמים. לפעמים אני מרגישה פיזית בפות תחושות שאין להן בסיס פיזי, למשל תחושה של ודל העובר על הפתח. זו תחושה שמגיעה אליי ללא התניה מודעת.

באפיון הפיזי הזה של הפות, אני מרגישה את העתיקות שלה, את העובדה שהייתה ברחם אימי, בגוף אחר, שעבר חיים אחרים. הכאב הזה לא שייך רק לי. הוא שייך לגלגול הקודם שלי, לקרובת משפחה שלי שאולי לא הייתה שייכת לעצמה.

בשיחות עם הפות חזרת תבנית קבועה, בניסוחים שונים, לבעיית חיים בסיסית איתה אני מתמודדת ושאותה לא פרסתי כאן בגלוי: ערעור עצמי. כשאני מדברת עם הפות אני מפרידה אותה מעצמי, מוציאה את הבעיה ממני. אלא שככל שאני מקשיבה, מתרבות אפיזודות אחרות, בהן אני פועלת ואומרת בלי מחשבה, מתוך מנוע אחר, עתיק, שאין בי שאלה לגביו. אני פועלת מתוך הפות והפות חופשיה לדבר איתי בדרכה. אין וודאות גדולה מזו.

לפעמים פיגועים מכווצים את הפות. גם מלחמות, וגם מחסור כלכלי. כל מה שמערער את הקיום שלי. במלחמה הופיעו רובים בכל מקום ורובים הם מסוכנים. מה שרציתי מהרובה הוא להכניס אותו אליי. הרגשתי את זה בפות, את הקנה, בתוכה, ניצמד אליה, נלחץ, סר למרותה.

כל הפגועות בתוכי והדיבורים בתוכי נפגשו, ונדרשה רמת קשב גבוהה כדי לחלץ מן התחושה, הזו שיר. לא רווח לכתוב מסה כה אישית שאין בה תהליך חשיבה או הוכחה נפשית-רעיונית, וגם לא רווח לפתוח מסה בשיר של הכותבת. אך הפות, אף שהיא מצויה, אינה רווחת.

ע י ת ו ן ק י צ ו ן

כותבות וכותבי "מנשר לאמנות":

עורכת ראשית הגר צמחוני
מפיק מורן פונטה

עורכים

שיר קרואני
איזבל בת-שבע איזגילוב
ירדן ורד

צלמות

סופיה הרננדז
אילה שרעבי זמור
יעל בן שלום

מגיהות

מאיה אנגל קיפניס
מורן פונטה
לירון רודיק

מאיירים

הגר צמחוני

עיצוב

קורס עיתונאות 2024

בהנחיית ליסה פרץ